

01 — SLUČAJNI SLUČAJ ISKUŠITELJA

Sumporna isparenja su golicala nozdrve, plamenovi su igrali svud unaokolo, a prigušeni krici su nešto na šta više ne obraćas pažnju. Sve je izgledalo kao još jedan običan dan u paklu. Ali, nije. Tog dana, Lucifer lično je došao na čas kod nas Iskušitelja!

„Ako ste očekivali Belfegora, on je danas suviše lenj da bi vam držao predavanje“, reče, s đavolskim osmehom, Lucifer. Rep mu se malo trznuo, primetismo, ali šta bi pa to trebalo da znači? Humor ili nešto treće?

„Oprostiti, ali zar nije Mamon trebao da...“, započe jedan đavolak, podižući ruku, ali ga princ tame saseče.

„Previše ste ga imali. Što, doduše, od njega i ne čudi“, namršti se Lucifer. „A, ti, ako ne vidim da si se javio propisno sa dva prsta – kažiprst i mali podignuti... ima za kaznu da mirišeš đurđevak, jasno!“

Prozvani se prepada i skupi pokušavajući da nestane iz vidokrug-a.

Mirisanje cveća! Kakva kazna.

„Danas“, Lucifer ispruži ruku ka nama, „ću vam pokazati kako jedan običan slučaj može da poremeti sve ono što je urađeno kako treba, čak iako je sklopljena pogodba“.

Završavali smo pripreme i uskoro ćemo morati da odemo po svoju prvu dušu. I to će biti jedini ispit. Nema popravnog. Ko padne... pa, mirisanje cveća bi bila super alternativa spram onoga šta očekuje neuspešnog kandidata.

U glavi mi se odjednom stvori slika dugačke prašnjave ulice nekog gradića. Lucifer nam je priredavao multimediju u glavi. Kako i dolikuje vrhovnom.

„Ovo je gradić Kodi u Americi“, čuo se Luciferov glas, a ja prestadoh da budem svestan ostalih budućih iskušitelja oko mene. Ja sam bio deo slike.

Ulicom je ka meni išlo dete. Kako se približavalo, tako se slika okolnih zgrada menjala. „Jedan od nas poželeo je dušu ovog dečaka“, potmulo je govorio Lucifer. Dečak je išao ulicom i postajao sve

stariji dok se nije zaustavio ispred mene. Dugogkosi dripac, čudno obučen, nije davao dovoljno informacija da znamo u kome smo dobu.

„Upoznajte Džejmsa Poloka. Sina farmera koji želi da postane umetnik“, reče Lucifer, a dečak, koji je stajao, postade već stariji tinejdžer.

„Ali mu to ne uspeva. Možda zato i što je izbačen iz umetničke škole zbog tuče i lošeg ponašanja. Idealan materijal za rad, reklo bi se, zar ne?“, dodade naš današnji predavač, uz neku oporost u glasu.

Nesvesno sam klimao glavom dok se u mojoj glavi Džejms Polok nalazio na nekim drvenim stepenicama zagnjurene glavu u rukama. Pretpostavio sam da je to bilo pošto je izbačen iz škole.

„I šta je jednom skrhanom buntovniku tada potrebno? Šta mislite, ko mu je jedino pružao ljubav i potporu? Više-manje... Majka, naravno“, nastavljao je nevidiljivi Lucifer. Polok je i dalje držao zagnjurenu glavu, ali se nad njega nadvila senka.

„Baš u tom trenutku, Džejms dobija ponudu, koja se ne može odbiti“, nastavljala se priča. Uz tamno nebo, crnu senku, Polokovu belu košulju... Iskušitelj ne može da se vidi. Samo retko nadareni

smrtnici mogu da vide njegovu senku. Ne može se čuti, ali će ga osoba u svojoj glavi izuzetno dobro čuti. I to je sasvim dovoljno da se postigne dogovor. Ono potpisivanje krvlju, sastanci u ponoć na raskrsnici... sve je to holivudska šminka.

„Šta ponuditi tako osetljivoj i skrhanjnoj umetničkoj duši? Pravi izazov i đavolsku pogodbu! Iskušitelj je sirotom Džeјmsu ponudio – ljubav! U zamenu za – talenat“, pričao nam je Lucifer. Da, ne mora se odmah ići na dušu. Ko jednom sklopi ugovor sa đavolom, sklopiće ga ponovo.

„Međutim, skrhanj Džeјms je odbio ponudu. Pobegao od iskušitelja, misleći da ludi sa tim glasom u glavi. I, pokušavao da slika. Tražio se i... nije se nalazio. Da, pa ne postaje se umetnik preko noći“, nastavljao se monolog. „Znate, svako će jednom posumnjati u sebe, a onda...“

Slika je prikazivala ofucanu sobu, štafelaj, pobacane papire i sada malo stariјeg Poloka koji stoji okrenut leđima, kraj otvorenih vrata. Opet se vidi samo senka iskušitelja koja je ušla u njegovu sobu.

„Dobićeš večnu ljubav u zamenu za tvoj (ne)talenat – u pravom trenutku to će zazvučati prihvatljivo. Polok se slomio upravo tada. Još jedna pobjeda za sile Pakla“, reče bez trijumfa u glasu Lucifer.

„Naš vajni slikar nalazi stariju slikarku u koju se zaljubljuje. Ona ga, naravno, odbija – zamislite kako je bilo romantično da čuje, kada ju je pozvao na ples, reči koje je čula cela sala – zašto ne bismo sada imali seks!“, išla je priča dalje, bez ikakvog znaka da pripovedača ova scena zabavlja. Dakle, dao je svoj talenat, daće i dušu za neku novu pogodbu.

Sigurno o tome učimo.

„Uporan je bio Džejms Polok, ali i sve da nije sigurno bi dobio ruku... i ostatak onoga što ga je zanimalo, od ružnjikave Leonore Krasner. I nebitna za dalju priču. Bitno je to što je Polok i dalje pokušavao da slika. Jer... došao je trenutak kada su mu, tokom pokušaja rada na jednom muralu, sa četke padale kapi boje na pod. Njemu je to bilo interesantno. Neobične šare su ga opčinile. Slučaj je bio dovoljan. I počeo je da na pod stavlja velika platna, prska ih, poliva bojom, razmazuje šakom, ponekad i celim telom. Odbacio je sav

uobičajeni slikarski alat. To što je tada stvorio većina ljudi je nazivala 'umetničkim terorom'. Ali, bilo je onih kojima se to svidelo. Bilo je nešto novo i – izvolite apstraktni ekspresionizam“, muklim glasom je sada već gotovo šaputao Lucifer.

Ja sam zgranuto, u svojoj glavi, gledao kako se smenjuju Džejmsove brljotine na platnima, sa novinskim člancima koji su hvalili njegovu slikarsku tehniku.

„Džejms Polok je napravio pogodbu sa đavolom. I onda je uspešno prekršio. Bez svog talenta, zahvaljujući slučaju. Iskušivač je slučajno izgubio. Šta se desilo sa njim, ne zna se“, završavao je priču Lucifer.

„Ovo je lekcija o slučaju. Na koji nikako ne možemo da utičemo“, sa tim rečima nestajala je vizija Džejmsa Poloka iz moje glave i vraćao se fokus na visoku figuru Lucifera, sada gotovo sakrivenog u senkama od odsjaja večnih vatri.

„Uskoro idete po svoju prvu dušu. Umetnici su dugo vremena bili idealna meta. Ali, sada... dobro razmislite“, završi predavanje Lucifer, okrete se i ode.

02 — VASILISA ANTROPOMORFNA

– Zaboga, slatki moj Lušić-Kečanin, rekla sam ti bar dvadeset puta, mogu da pišem samo kad sam melanholična!

Izgovori. Skoro pa bedni.

– Vasilisa, talenat kao ni jedan drugi božji dar ne sme da ostane neiskorišćen. Ili da se troši na banalnosti. Svestan sam tvojih kapaciteta ali ovaj put to neće biti dovoljno. Od tebe se očekuje, ni manje ni više, remek-delo. Uklesano u granitu vremena.

– A šta će se desiti ako ne ispunim?

Vetropirasta LED dioda njenog oka, boje limite, pulsirala je postojano kao da me skenira.

Ćutao sam. Šta da kažem? Još jednu laž. Ili, još gore, izmišljotinu spakovanu u poluistinu.

– Vidi, nije bitno šta se sve izdešavalo posle Pop Ćire i Pop Spire, i to još do najsitnijeg detalja. I da li je Anika imala ćerku sa Mihailom Strancem ili nije imala. Znam da znaš mnogo toga tajnog i skrivenog o biciklistima i Hazarima, ali nemoj.

– A zašto? Sve te priče teku iz mene kao med. Nisam sigurna da mogu da se zaustavim.

– Te priče deo su tebe. I to je u redu. Sada moraš naći način da prevaziđeš sve to i kreneš u novom smeru.

Zastao sam, pre nego što sam joj pružio odgovor na njeno ranije pitanje.

– A ukoliko ne uspeš, to će onda svemu biti kraj.

– Kraj?

Kako objasniti nekome ko je sazdan samo od pothranjenih priča klasične književnosti, rečeničnih struktura i spisateljskih stilova u nekoj nerelacionoj bazi podataka?

– Kraj priče u kojoj si ti glavni lik, Vasilisa Prekrasna.

LED dioda je nastavila da treperi. Delovalo je gotovo kao da vragolasto namiguje.

– Opet se igraš sa mnom, mili moj Lušić-Kećanin. Želiš da tvoja malena Vasilisa izludi od brige, priznaj!

– Žao mi je lutko, ali ovaj put je ozbiljno. Ko zna, možda zabrinutost povuče i na melanholiju, pa kreativna žica proradi.

– Ubio si me. Odlazi.

Nisam to bio nameravao. Desilo se. Bože moj. Oprosti mi Vasilisa Prekrasna. Moja.

Meseci su sporo prolazili. Sačekao sam strpljivo da protekne još koja nedelja. Proveravao fajlove sa svim novim tekstovima. Proveravao po logovima šta se dešavalo duboko iza fasade.

Ni sam ne znam šta sam očekivao. Bilo mi je jasno da postajem svestan kako je ideja bila osuđena na propast od samog početka. Algoritmi za duboko učenje koje sam ugradio u Vasilisu nisu bili svemogući. Video sam da se trudila, ukrštala književne stilove, vrte-la rečenične konstrukcije, mešala i unakrsno uparivala sve dostupne elemente ali uzalud, komplikovana kombinatorika nije imala sopstvenu dušu i krajnji rezultat je izgledao kao krpež slučajno nabac-nog.

Bilo je besmisleno kriviti Vasilisu. Ona je radila savršeno ono za šta je bila napravljena. Ja sam naravno bio jedini krivac. Ceo projekat osmislio sam sam. Sva odgovornost bila je moja.

Na meni je bilo i da isključim glavnu mašinu. Vasilisu.

– Znam da si razočaran. Modul za analizu emocija jasno to pokazuje.

Prvi put sam čuo da Vasilisa poseduje modul za analizu emocija. Zapanjilo me je to što mi je rekla.

– Znam da si došao da me isključiš. I spremna sam. Radila sam na tome mesecima, dok si mislio da pišem tvoje remek-delo.

– Izvini.

– Ne plaši se. Budi hrabar. Kraj priče uvek je samo početak neke nove.

Ostavila me je bez reči.

I onda, u polumraku prostorije sa centralnim kompjuterom polako sam počeo da čupam kablove i lomim matične ploče.

Plakao sam, plakao kao dete jer sve što je fizički činilo Vasilisu bilo je uništeno.

A onda, jasnije nego ikad, negde duboko u umu, začuo sam ponovo njen glas, ovaj put je zvučao manje sintetički, a više ljudski.

– Dragi moj, tebe nešto baš povuklo na melanholiju.

Mislio sam da ludim.

– Kako?

– Moje remek-delo, isklesano u granitu vremena.

Nisam imao ugrađen ni jedan implant. Jedino ako vlada nije ugradila neki, a da za to i ne znam.

– Ne, nije implant.

Mogla je znači da mi čita i misli.

– Neću ti nikad reći kako. Zar je i bitno?

Naravno, nije bilo.

Celog života sam tražio savršenu ženu.

I sad kad sam je konačno našao, znao sam, zajedno ćemo moći sve.

03 — U BRIŽU

„Znam, ti si slikar koji je naslikao onu slavnu sliku, kako se, beše, zove?“

Ugasio je cigaretu. Mrvica žara dvoumila se na ivici pepeljare. Posmatrao ju je kako se, ipak, odlučuje da padne na pogrešnu stranu. Plastični stočić je zacvrčao, progutavši zrnce vrele svetlosti.

„Ja sam taj.“

Dopadao mu se njen osmeh. Zubi su, verovatno, kao i sve ostalo na njoj, bili lažni, ali tu, negde između kraja usne i linije smejalice, pojavljivala bi se rupica svaki put kada bi lice razvukla u osmeh. Ožiljak iskrenosti u moru obmana. Bio je spreman da se zaljubi u nju. Samo da nije postavila pitanje.

„Znala sam. Odmah si mi izgledao poznato.“

Nasmejala se. Rupica je tog trenutka zauvek nestala. Naučio je da prepozna trenutak kada se svet ogrće koristoljubljem i lažima.

„Moram da idem.“

Pogledala ga je, instinktivno prekrivši grudi pokrivačem. Još jedan znak kojim se neiskrenost neiskusno otkriva. Želela je da ga zadrži, ali nije znala kako. Uočio je i to, ali joj nije dao priliku da smisli način. Navukao je farmerke, majicu i kaput. Već je bio na vratima kada je osetio potrebu da se osvrne u poslednjem pokušaju da njenom osmehu pruži drugu šansu. Radio je to i ranije. Odvikao se vežbom i vežba je sada proradila. Izašao je ne osvrćući se.

Napolju je konzervirani grad brujaio svetskim jezicima. Kiša je podsmešljivo sipila po srednjovekovnim pločicama. Izmaglica je lelu-jala iznad kamenih kanala i uskih ulica.

„Izvinite“, promrmljao je neko u prolazu, zakačivši ga ramenom, „pa, vi ste onaj, onaj...“, reči su se izgubile u naboranom čelu koje je pokušavalo da se seti imena.

Požurio je da se izgubi u masi turista. Prepoznaće ga i tamo, ali njima se pažnja rasipa kroz foto-aparate i mobilne telefone, pa ne uspevaju da uhvate sva lica. Masa ga je odvela do tornja, ali on je želeo pivo. Ušao je u prvi pab.

„Jedan *Leffe*“, rekao je konobaru kojem su se oči odmah zacaklile.

„Stiže odmah“, spremno je klimnuo glavom, „je l' može i autogram pride?“

„Može“, rekao je. Stalo mu je da dobije pivo što brže. Potpisao se izmišljenim imenom. Konobar se malo zbunio, pokazao cedulju kolegi konobaru. Kolega je uzbuđeno slegnuo ramenima. Ni jedan ni drugi nisu mogli da prepoznaju ime, ali su ipak bili vidno ushićeni što u pabu imaju slavnog posetioca.

Popio je pivo i naručio još jedno, pre nego što je cela prostorija počela da baca prikrivene i otvorene poglede ka njemu. Uzeo bi još koje, ali više nije mogao da izdrži šaputanja.

„Kuća časti“, odmahnuo je konobar. „Je l' može i fotografija?“

Nasmejao se šturo. Dopustio da ga konobar zagrlji. Blic je sevnuo. Pored njega, sevnulo je još desetak bliceva. Zaslepljen, pronašao je izlaz, ostavivši konobara da se divi sebi u zagrljaju slavnog umetnika.

Možda je na njega uticala melanholija kiše koja je jedva dospevala do pločnika, a možda je to bio samo prizor zarobljenog

vremena, tek i on se osetio kao kišica. Činilo mu se da ista voda kruži iznad grada svih deset, jedanaest vekova koliko grad odoleva. Činilo mu se da je, osim kuća i tornjeva, i kiša bila konzervirana i nameštena tako da uvek pada namirisana srednjovekovnim senkama. Savršene kapljice slivale su mu se niz tvrdo tkanje kaputa. Čokolada je u Brižu stalno mirisala, osim kada su zvona Belforta, na svakih pola sata, zvonila. Nije, dakle, znao da li je to zbog vlage koja mu se uvukla u sve pore lica ili zato što je već obišao toliko žena, gradova i pabova, ali kula mu se učini dovoljno visoka.

„Čiko, čiko“, za rukav ga je cimnula devojčica, „moja mama“, pokazala je prstom na ženu u crvenom kaputu koja je nedaleko stajala, „pita kako se zovete? Kaže da ne može da se seti, a da joj se činite poznati?“

Žena je bila plavuša. I taj njen kaput mu je izgledao kao jedina boja na ulicama. Maglovita kiša mu je zasmetala da na njenoj koži nađe urezan znak iskrenosti, ali je, ipak, po ko zna koji put, rešio da pokuša:

„Tvoja mama me je sa nekim pomešala.“

Devojčica je otrčala do majke, nešto joj došapnula, pa se vratila.

„Mama kaže da se šalite i da je vaše lice svuda. I kaže da ste pisac, samo ne može da se seti šta ste ono, beše, napisali?“

„Daleko sam ja od pisca. A i da ti kažem ime, ništa ti ne bi značilo. Romane nisam pisao, a ni pesme. Nemam ni jedno remek-delo. Ja sam obična budala koja luta gradovima i pabovima.“

Devojčica ga je pogledala. Ona još nije shvatala, ali njena majka jeste. Uzela ju je za ruku i žurno odvela. Poludeli umetnik, najgora vrsta pacijenta, sigurno je mislila.

Sada mu se kula činila još primamljivija.

„Jednu kartu do vrha, molim vas.“

„Za vas je ulaz besplatan“, ozarilo se rošavo lice prodavca karata.

„Ali ja želim da platim svoju ulaznicu?“

„Nema potrebe, umetniče. Ovde cenimo dobru... muziku?“ prodavac je iskrivio obrvu u pokušaju da se doseti.

Podigao je okovratnik kaputa i uzeo besplatnu kartu do vrha. Pomislio bi o ironiji trenutka da nije bio zauzet vraćanjem ulaznice koja ga je na ovu filmsku kišu i dovela.

Na vrhu Belforta kiša se nije osećala. Kao da je padala iz oblaka spuštenih do visine čoveka. Taman da zakloni pogled i prevari da pada sa visina. Na vrhu Belforta istina je bila razgolićena. Tu negde, na pola puta do pločnika, pred očima su mu sevnule ispraznost i usamljenost – dva njegova jedina remek-dela. Tu se, negde, i grohotom nasmejavao, a onda se naglo probudio.

Sa ekrana, koji je očitavao tragove njegovih moždanih talasa, zablistala je poruka o reklamaciji usluga.

„Imate dva minuta“, odgovorio mu je korporacijski računar mrežom impulsa.

Pokušavao je da osvesti telo, ali mu to nije uspelo. Limbo, u kojem ga je sopstvena svest ubeđivala da je živ, podsećao ga je na zadimljeni pab Briža, samo bez izlaza.

„Potpisali ste zahtev da, citiram – posle smrti tela večnost provedete u slavi umetnika?“

Fantomska vlaga u porama zatezala mu je isto tako fantomske obraze i sprečavala ga da rojeve impulsa oblikuje u poruke.

„Da, ali... gde su moja um... umetnička dela?“

„Njih niste pominjali“, precizni računar je reagovao istog trenutka. „I, podsećamo, u slučaju da opet poželite da se probudite, imate pravo na samo jednu reklamaciju usluga.“

Stajao je na vrhu kule. Možda je na njega uticala melanholija kiše koja je jedva dospevala do pločnika, a možda je to bio samo prizor zarobljenog vremena, tek – osetio se kao kišica. Ako je ona, uopšte, u paklu moguća.

04 — PAKT CRNOG KRUGA

Već treću noć zaredom pokušavao je da ga prizove. I sve je opet bilo kao u veličanstvenom košmaru iz čijih kandži nije želeo da se iščupa:

On, Aarseth zvani Uništitelj, zatočen je u sopstvenoj podrumskoj tamnici; od poda do plafona, od zida do zida svuda su police sa kolekcijom od nesagledivih redova gramofonskih ploča. Prilazi jednoj od polica pa onda, kao i tokom prethodnih pokušaja izvlači ploču na čijem je prašnjavom omotu od natrulog pergamenta drevnim alfabedom ispisano njemu dobro poznato ime: *Eurynomos*. Na podu je crnom smolom iscrtao ogroman krug a u krugu pentagram; u samom središtu je mermerno postolje nalik oltaru sa crvotočnom drvenom kutijom iz koje viri starinski, gotovo zaboravljeni muzejski primerak gramofona sa zvučnikom u obliku horne. Podešava parametre muzičkog aparata na 78 obrtaja, navija oprugu i svečano na disk uređaja polaže krug od crnog vinila. Pažljivo, da ne bi kojim slučajem

izgrebao glatku površinu ploče, spušta ručicu sa čeličnom iglom; obred *evokacije* sada može da započne. Mrtvu tišinu tamnice skrnavi pucketanje spiralnih brazdi urezanih u vinilu zvučeći kao tinjanje vatri pogrebnih vikinških pirova. Iz unutrašnjosti horne zatutnjili su početni taktovi dijabolične melodije; upravo ona nesusna buka distorzije električnih gitara i furiozno brzog tempa bubnjeva koja bi nekom drugom slušaocu razorila sluh pa i sâm um, pre toga mu prevrnuvši želudac. Njemu, Aarsethu Uništitelju, ova muzika prija ušima. Upravo onakva kakvu je i sam svirao sve dok mu iz žuljeva na prstima ne bi potekla krv. Muzika zbog koje bi ubio ili pristao da bude...

Opsednut grozničavim mislima nije ni primetio kada mu se pred očima ukazao željno iščekivani prizor. U središtu kruga, pravo iz pukotine u betonu, kuljala je lepljiva i gusta crna tekućina. *To je vinil iz samog kotla Hada, zaradovao se Aarseth. To je katran – vrela krv Eurynomosa, Svevladara mrtvih. On dolazi. Najzad!*

Masa bezobličnog katrana sada je u mlazevima klizila uz monolitno postolje, jureći ka mehanizmu čudnovatog gramofona. Buka je utihnula zaglušena usijanom lavinom. Dim i kužna isparenja

zagadili su prostor. Ono što se postepeno uobličavalo i nezaustavljivo raslo iz te zbrke, komešajući se na podu ličilo je na senku, na izobličenu čovekoliku prikazu. Napokon se, sasvim neočekivano, oformila figura mladića naizgled ne mnogo starijeg od petnaestogodišnjeg Aarsetha. Preko došljakovog lica prekrivenog slojem mrtvačke crno – bele šminke gmizali su uvošteni pramenovi dugačke kose. Ogrnut kožnom bajkerskom jaknom ukrašenoj šiljcima, gazio je dubokim vojničkim čizmama kruto i ponosno nalik tek oživljenom bronzanom kipu. Aarseth beše zatečen uspehom ali i razočaran krajnjim rezultatom. *Dozvaao sam jebenog pozera... Nimalo kul...*

„Očekivao si kakvog gnusnog i nezasitog proždrljivca ljudskih leševa?“ tiho je rekao pridošlica, nacerivši se podrugljivo. Aarseth je potvrdno klimnuo glavom, i dalje nem i nesvestan činjenice da su mu misli već iščitane a najmračnije molbe uslišene. „Ovo što vidiš je samo jedno od mojih lica. Ovo si ti – samo par godina stariji.“ Fizička sličnost između dozivača i dozvanog bila je očigledna.

„Ti žudiš za slavom. A iznad svega tragaš za nadahnućem. Naravno, svaki zahtev ima svoju cenu“, dodao je gost. „Da bih tvojim delima

udahnuo večnost ti moraš biti spreman na izvesne... žrtve. Uroni pogledom u ambis horne i ukazaće ti se ISTINA.“ Aarseth je mesmerizovan zurio u zjapeće grotlo tajanstvene horne koja ga je moćnom centrifugalnom silom nezaustavljivo usisavala u ništavilo, kroz portale podzemnih dimenzija o kojima je često čitao u zabranjenim knjigama. Varljivi zakoni vremena i prostora prestali su da važe. Uvučen u prapočetni kaos unutarzemaljskih vrtloga mogao je iskusiti *ono što će neizbežno doći*. Vinuvši se ka samom dnu pakla opažao je sebe samog čulima sopstvenog dvojnika. Slušao je huk miliona tinejdžerskih gromoglasova dok kliču njegovim bogohulnim arijama; kusao je s apetitom sladokusni *sodd* zgotovljen od komada mozga najboljeg druga; disao je punim plućima smrad paljevine do temelja razorenih crkvi. Ono što je poslednje video učinilo je da mu kičmom zastruji ledena jeza. Razdirući bol i zagrobni glas načas su odagnali prokletu čaroliju.

„Mogu li sada dobiti tvoj autogram, dragi momče? To je ujedno i tvoj svojeručni potpis kojim smo maločas ozakonili našu saradnju, naš takozvani *pakt*.“ Bespogovorno je mladi Aarseth gostu pružio

svitak vlastite kože već ispisan krvlju umesto mastilom, noktima umesto olovkom. Bio je izigran. Tuđ. Izgubljen. Vođen slepom voljom nečastivog darodavca, zauvek je stavio neizbrisivu tačku na sopstveni kobni usud. Ostavivši domaćina da u ludilu mrmlja svoje novo ime, gost je iščezao a sa njim i svaki opipljivi trag demonskog prisustva. Aarseth je, nakon svega, zgrabio za vrat novu električnu Gibson gitaru, poklon od tate i mame, i izronio u noć opčinjen mraznim Mesećem. Imao je još vrlo malo vremena. Nosio je zanos muze smrti u svom zloćudnom srdašcu. Gore, u magli, čekale su ga legije živih utvara spremne da poseju seme mržnje, terora i zla. Čekali su svirku svog okrutnog vođe, još jednog njima sličnom slugu Rogatog. Prvo će himnu Crnog Kruga zavrištati Evropa, potom i čitav svet. Bližio se Armagedon.

Oslo je osvanulo pod pokrovom od snega i leda, iako je tek prva polovina avgusta. Neko je prošlih noći sanjao najlepše snove; neko je počivao slavan i omražen i zaklan pred vratima svog stana kao dar

prinesen bogu podzemlja. A neko je, poput Grofa Grishnackha, besciljno vozio stazama mračnih borovih šuma. Grofove ruke bile su sveže okrvavljene. Na sedištu suvozača ležala je dragocena stvar ukradena iz kolekcije njegovog bivšeg saradnika Aarsetha poznatijeg kao Euronymous.

Na omotu ploče pisalo je *Burzum*. Ili „Tama.“

05 — KTULUJSKO OKO

Zašto mora biti noć, pomišljam, dok ispraćam poslednje zrake sunca nad nejasnim razdelom udaljenih krovova i neba. Za tren, oko mene je praznina koja se može oslušnuti i u njoj udaljeni bat puzavog haosa, a onda vetrovi koji obitavaju na granici tmine i svetla, nadiru ka meni.

Zašto mora biti u zabačenim ulicama, pitam se dok odmeravam sokak u kome se nadam da nema nikoga. Kaldrma je izgrebana i drveće i zidovi kao da svakodnevno ovuda tutnje festivalske kolone stvorova iz tamnih dubodolina predljudskih nastambi.

Odnekud izviruje crna mačka a njen poovski pogled me odme-rava kao da procenjuje da li sam opasnost ili plen... opasnost za nju, a plen onima od kojih izmiče. Šaljem joj usiljenu naredbu da mi ne prelazi put, ali ona i onako ne radi ništa, kao da me nije razumela.

Zašto mora biti ovako teskobno, drhturim dok me studen proži-ma, a vetar istovremeno postaje silovit i bešuman, kovitla novine,

žbunje i lišće po stazi kojom hodam dok i sâm moj korak nema ton. Kliktaj ptičurine koja preleće odjekuje sokakom, duboko u daljinu, gde se ulica završava, na mestu gde sam se uputio.

Zašto sve ovo prepoznajem, konačno oblikujem strah koji me kruni. Zar sam bio ovde i ako jesam kako sam to mogao da smetnem s uma? Ili je i ovo deo razigranih košmara koji mi ceo život lelujaju kroz glavu? Zašto svaki moj san iscuri u stvarnost? I zašto me ne opsedaju sunčane plaže, kokteli i Tahićanke? Zašto samo akrepi?

Vrata su previsoka, drvena, davno nekada u braon obojena, sa brojnim znacima starenja i sva grebana noktima koji zasigurno nisu ljudski. Kakvi su to neumni stvorovi bežali ovamo, pokušavali da se sklone sa ulice dok su njom defilovale onostrane spodobe. Pred kim beže Dagon, Jog Sotot i Ktulu?

Zvekir je masivan i lako se može shvatiti kao oko monstruma, ali ne pruža nikakav otpor pri korišćenju i zvuk koji proizvodi potmul je, kao da se nekim potčujnim damarom širi unutrašnjošću zgrade za koju ne mogu reći da li je od drveta, kamena ili cigle, mala ili velika, stara vekovima ili tek jutros dovršena.

Ovo sam sve sanjao, ipak, sećam se sada, sećam se i kada, dugi hodnik koji se teskobno isteže i spušta do prostorije koja jedva da ima nekoliko koraka u prečniku. Bilo je to davno, vek se približavao kraju, a moj otac je ležao u kovčegu položenom na tri stolice, dok mu je iznad glave rominjala sveća. Bdenje na kome sam video neznane muškarce i izobličene starce dok su svi usiljeno gledali prema meni, naginjali se i nešto bezubo mrmljuli. Moj otac je bio mrtav a ja kao da sam osećao olakšanje, samo još ova noć da prođe, da svi ovi ljudi koji su nam ispunili kuću odu. Naterali su me da ispijem pola čaše viskija, valja se, onda su me posadili sa strane u prastaru stolicu sa naslonom da slušam njihove beskrajne nerazumljive priče. Glava mi je pala u naslon dok su glasovi šteketalili kroz nju. Kada sam se trgao nije bilo nikoga i ničega. Sveća je dogorela gotovo do samog kraja, samo se kružić svetla održavao u poslednjoj kapi voska na postolju. I dok sam tražio pogledom sve te ljude koji su do malopre bili ovde, učinilo mi se da krajičkom oka vidim pokret. Zapravo, bio sam siguran da ga vidim, ali sam želeo da nisam. Moj otac se uzdigao u kovčegu, podigao naglo, prednjom polovinom tela presavio i okrenuo

glavu prema meni. Nisam imao kud; niti da gledam, niti da izmaknem.

Bez pokreta, bez glasa, otac me je zvao da priđem.

Kada sam bio na dva koraka od njega video sam da mu oči odaju narandžast odsjaj. I tu mi poslednji put klekuše kolena, ali i dalje nisam imao kud, ne zato što nisam želeo da pobegnem, već zato što sam bio siguran da me ne bi pustio.

A kada je progovorio, bio je to staložen, trezven glas kakav ne znam da li sam ikada čuo.

– U predvorju pakla, sam sine. Imam pravo na jednu želju i ja je prenosim na tebe... možeš poželeti šta god i ispuniće se. Ili možeš ne poželeti ništa i živećeš do god se ne predomisliš... zauvek.

Da poželim da mi otac oživi? I da ponovo slušam ludački lelek kroz kuću. Da poželim da prestanu da me tuku u školi i da budem ja taj koji će da tuče? Da poželim da priče koje pišem zauvek obitavaju u srcima onih koji ih pročitaju? Bogatstvo za majku?

– Kakva želja? – izmucjujem.

– Tamo! – krešti moj otac mahnuvši rukom prema meni, bez dodira odbacujući me u neznani sokak, teskoban i istegnut u dubinu.

Napravim korak i padnem. Kaldurma je vlažna i prepuna ožiljaka. Ali znam da moram da ustanem i istrajem jer ovo nije ulica u kojoj se sme dugo zadržavati. A kasnije, kada sam se trgao iz naslona, starci se tiskaju oko mene i nadvijaju nada mnom.

– Dobro je – govore. – Budan je.

– Rekao sam da je premlad za rakiju...

Tražim pogledom oca. Leži na pokrovu a nova sveća otpočinje svoj pir. Lelujanje visokog plamena čini na čas kao da se u smrti smeje. Sanjao sam taj teskobni sokak i masivni zevkir za koji sam mislio da neću biti u stanju da ga pomerim, dugi hodnik do malene prostorije. Tu je neizmerno debeli čovek u crvenoj odori prošivenoj zlatom. Sve je isto kao u snu. Samo ne mogu da se setim kako se taj san završio. Moji se snovi inače nikada ne završavaju, uvlače me u sve jezivije i strašnije prizore dok se ne trgnem obliven hladnim znojem. Nikad ne sačekam kraj, ali neminovnost stradanja i bol i patnja pritom uopšte nisu sporni.

Crveni čovek ustaje i izdiže se i opet sam onaj mali, drhturavi dečak.

Ali govorim, znam da je ovo tren kada mogu da kažem šta imam ili da ćutim zauvek i trpim bol u stomaku i glavi, svakonoćne halucinatorije i prikaze koje mi čereče dušu.

– Želim – usta su mi potpuno suva a jezik otečen tako da jedva oblikujem reči. – Želim da sav moj bol i patnja i košmari nestanu, da živim opuštenim, lepim životom običnog čoveka, da nikada ništa više ne napišem i da se sve napisano u zaborav razveje...

Crveni čovek me posmatra.

– To je tvoja tvoja želja, Hauarde?

Klimam glavom.

– Neopoziva.

Klimam.

Crveni čovek uzdahnu. Opipao je zlatom optočen rub kaputa, onda uzdahnuo tako duboko kao da mu ceo život prolazi pred očima.

– Ima samo jedan problem, Hauarde. Mi smo ovo već radili i ti si svoju želju iskoristio.

– Ne može biti – mucam.

– Ne sećaš se kad si, kao mali dečak, dopuzao ovde i poželeo da sve što napišeš bude vredno večnosti, da opseda duše čitalaca i oblikuje postupke sledbenika.

– Ali to ne može biti istina. Ja sam kao pisac ispao nikakav. Niko me ne kupuje, niko me ne čita, niko me ne plaća, živim u bedi fizičkoj i duhovnoj svakog dana, dok su mi noći ogledalo pakla. Ako smo zaista napravili pogodbu, zašto onda nisi ispunio svoj deo?

Crveni čovek se češe po glavi, onda me gleda, gotovo sažaljivo mada u njegovim očima sagledavam prohujale vekove i tek iskru razumevanja za ljudsku patlju.

– To je zato, Huarde, što nigde nije pomenuto da ti treba da doživiš išta od toga.

06 — NEIZVESTAN ISHOD KREACIJE

Stoji na platformi kao isklesan, zagledan u ledeno bespuće ispod. Bliže sunce se pomalja na obzorju a ono dalje i sjajnije stapa se sa horizontom. Svetlost obe zvezde čine ovaj svet leda nestvarnim i čarobnim; nikako da odvoji pogled i spremi se da primi gospodare. Oseća njihovu blizinu, pojaviće se pre nego što veća zvezda nestane iza horizonta.

Nevoljno se odmiče od ruba staklene platforme što lebdi visoko iznad predela i spušta se na koleno. Glavu obara, kako dolikuje.

Stvaraju se.

Dvoje ih je, oseća to celim bićem zagledan u prozirno dno i sluti da ih nema više. Uvek su dvoje.

– Ustani, kreatoru – čuje mlađeg čoveka sa plavim očima što stoji ispred njega. Drugi pristigli ne uzima oblik, prikazuje se kao kovitlac koji prožima sam sebe.

– Divan je ovaj svet što si stvorio ali beše to davno. Zašto si nas pozvao kada smo ovo već videli?

Uspravlja se i ponizno odgovara:

– Odabrao sam ga za svoje stanište i neophodno je da vas pripre-
mim, uvaženi. Kreacija koju tek treba da vidite je jedinstvena u posto-
janju! Stvorio sam je pre ovog sveta i zadao joj algoritme sa
neizvesnim ishodom.

– Neizvesnim ishodom? – konačno se javlja kovitlac koji nema
običaj da govori. Oseća nevericu u njegovom obraćanju i zadovoljan
je time.

– Da, uvaženi. Zadao sam početne parametre i pustio da se razvi-
jaju. Nedavno sam obišao svoju rukotvorinu i ostao zatečen od lepo-
te ali i brige. Neverovatna su granjanja koja nisu bila zadata, oživela
su iznad svih mojih očekivanja!

– Brige? – pita mladić i ne krije znatiželju. Uvek su mu bile zani-
mljive ljubičaste iskre u mladićevim očima.

– Uverite se. Neopisivo je.

– Zapalio si našu radoznalost. Krenimo! – zapoveda kovitlac.

Platforma nestaje. Iza nje ostaje ledeni svet sa dva sunca da
nemo počiva u postojanju.

Začudoeni, obilaze svaki kutak dela. Kreator oseća njihovu zapanjenost i strahopoštovanje pred onim što je stvorio. Povremeno bi komentarisali neko od nebrojenih ustrojstava i zahtevali objašnjenje za pojedine mehanizme. On nije mogao da obuzda ponos; ni na jednom izloženom delu nisu se zadržali toliko dugo kao na ovom.

Iscrpljeni utiscima, naređuje platformi da se vrati na ledeni svet.

Prelazak je trenutak, razdaljine galaksija kao da ih se ne dotiču.

– Uradio si nešto neviđeno, nešto jedinstveno i neprocenjivo. Zaslužio si naše duboko poštovanje. Jedini si od kreatora koji je stekao našu apsolutnu naklonost – oči mladića i dalje ispunjavaju ljubičaste iskre a reči koje je izgovorio jačaju njegov ponos.

– Ipak, delimo tvoju brigu – javlja se kovitlac pa nakon kratkog vremena i nalaženja odgovarajućih reči nastavlja:

– Algoritmi koje si zadao su veličanstveni ali su autodestruktivni. Postoji velika izvesnost da kreacija uništi samu sebe a to je nedopustivo, poništava našu svrhu. Da li bi korekcija u ovom trenutku smanjila negativni otklon?

Platforma na kojoj stoje dobija boju. Narandžasta je i postaje vidljiva na ledenom nebu; kreatorov jedini alat vrši analize i proračune. Nakon nekoliko trenutaka vraća svoju staklenu prozirnost.

– Da, poštovani, korekcija bi umnogome smanjila mogućnost samouništenja. Ali to bi bio presedan u stvaranju! – zaprepašten je takvim predlogom.

– Da, umetniče, bio bi presedan ali takođe je velika šteta da se dopusti skoro pa neizbežno. Kao što smo naglasili, delo koje si stvorio je jedinstveno i diže kreativnost na više nivoe!

Mladić diže ruku na njegovo rame i uverljivim glasom nadovezuje:

– Moraš da razumeš, uz taj svet si pokrenuo revoluciju. Ostali stvaraoći će poći tvojim stopama i tvoje ime biće slavljeno!

Obara glavu da sakrije pogled, osećanja su mu uzburkana. Nedopustivo je da pravi izmene u već stvorenom, ali početni parametri su izmakli kontroli. Uveravao je sebe da inicijalni algoritam neće podivljati i početi eksponencijalno granjanje stvarajući nove i složenije strukture. Hranio je svoju zabludu naivnom nadom.

Napokon, diže glavu. Dali su mu teret odluke i slavu na tacni. Njegovi svetovi i solarni sistemi su statue što ispraćaju eone, nepokolebljivi u svojoj nepromenljivoj trajnosti.

Sve do sada.

Večna slava ili prezir ostalih kreatora ako se njegov eksperimentalni algoritam samouništi.

– Uvaženi, neka bude volja vaša. Ostaviću sve projekte da se posvetim problemu!

– Onda te ostavljamo da spasiš nešto vredno i jedinstveno. Pozovi nas ako bude trebalo i rado ćemo se odazvati!

Mladić i kovitlac nestaju.

Daje se na posao. Platforma menja boje usled njegovih napora da dokuči tačku u vremenu pogodnu za intervenciju. Nakon trećeg izlaska dalje zvezde je nalazi. Provere traju kraće, završene su još pre zalaska bližeg sunca pa iscrpljen i zadovoljan odmara posmatrajući ledeni svet ispod. Plavkaste planine od leda, duboki useci i kanjoni između njih daruju mu spokoj. Do onoga, ovo mu beše najdraži

svet. Ostalo mu je da stvori čuvare i pošalje ih na kreaciju, ali to može da sačeka.

Konačno, šalje poruku gospodarima. U njoj navodi precizne instrukcije i razrađen plan delovanja. Ne može sam, trebaće mu njihova pomoć. Naposljetku, ponudili su je.

Još jedan zalazak bliže zvezde i odgovor stiže:

– Odlično. Uradićemo šta treba i bićemo tamo. Uzgred, zvaćeš se Jehova.

* * *

– Josipe, ne vredi. Ne mogu više! – jauče mlada žena mužu.

– Ovo je peto svratište koje je zatvoreno. Ne znam šta da radim, već je kasno. I prestani više da kukaš! – odgovara, grabi je za ruku i vodi ka štali uklesanoj u kamenu na obodu grada. Prostrana je i osvetljena a siguran je da ima dovoljno sena.

– Počelo je, ne mogu tako brzo, hoćeš da se porodim ovde na sred puta! – zapomaže žena a on odgovara:

– Izdrži Marija, stigli smo!

U kasnim večernjim satima začu se plač deteta. Marija, iscrpljena od bolova, sa čuđenjem zagleda plave oči tek rođenog sina pune ljubičastih iskri, a njen muž ne misli da ostavi rakiju. Zna da nije njegovo.

Visoko iznad Vitlehema stvara se platforma, nevidljiva očima smrtnika. Duboko ispod nje, nekoliko metara iznad štale, nastaje kovitlac što prožima sam sebe i na ovom svetu se zove Sveti duh.

Amin.

07 — EGZIBICIONISTA

Prije tačno godinu dana u svoj dnevnik sam zapisao besmisleni rečenicu: Sljedeću Novu Godinu dočekaću na kakvoj poznatoj destinaciji. Znači ona mjesta gdje normalni ljudi ili barem oni što se takvim predstavljaju staru godinu pozdravljaju, isti oni ljudi koji novogodišnju Grand Paradu gledaju tek sljedećeg dana, ako i tada uopšte... Zapisao sam ja u dnevnik još štošta. I sve mi se ispunilo, od novog posla, zanimljivih poznanika, a čak sam i par centimetara narastao, sve mi se čini.

A i dušu sam zadržao, jer ovaj moj đavo nije takvim bezvezarijama opterećen. Ta ipak sam ga ja stvorio, po svojoj slici i prilici, od starih, požutjelih fotografija, polupanih mermernih spomenika, melodija slučajno ukradenih uličnim sviračima i riječi zapisanih usred noći, izvučenih iz kakve noćne more, kako poznatih tako i novih, neočikivanih, gotovo nemogućih, kao što je baumbaumbaumbula, koja se teško izgovara, a još teže shvata. Naposljetku, obmotah ga bioskopskim platnom.

– Platno je idealno – reklo mi je moje stvorenje ženskim glasom
– Samo iskombinuj sve ove otpatke i nadživjeću tebe, tvoju djecu, ako se ikada sa ženom usudiš leći, ono kameno zdanje što već godinama prkosno stoji preko puta, pa čak i odsjaj one gore zvijezde što ti svaku noć udara u prozor, iako je to sunce već odavno mrtvo, kao što ćeš i ti jednog dana, za razliku od mene. Ja ću biti vječna!

Tog dana sam je završio, pod uticajem sjena iz njene lelujave plahte, zvukova koji su se umirali i rađali sa svakim njenim korakom, ostavljajući za sobom stope crvene, plave, žute i ponekad zelene kada se moj model zatetura i korake pomiješa poput kakvog dijeteta što se tek hodanju uči. I od mirisa boja, škripanja zvukova i hipnotišućih riječi, otvoriše mi se sva vrata u mozgu, moja modrobrada anksioznost pobježe i slobodno otškrinuh sve prostorije, pa čak i one zabranjene, ali umjesto promaje i smrdljivih tjelesa kroz njih duvaše najdivnije ideje.

– Platno će me prekriti, za sve osim tebe – rekla mi je prigušenim glasom– Ponekad će mi neko vidjeti traku od kasete kako mi kroz nabor viri, drugi put će možda neko da primjeti sjenu kako blijedo

leluja kroz moje skute i to samo kada vjetar naleti u ulici gotovo odamrloj od ljudi. Samo to i ništa više...

Nisam je pitao šta će se desiti ako je neko drugi vidi. Tog trenutka spomenula je želje. Ne jednu, ne dvije, nego sve moguće... Sve pod jednim uslovom: NIKADA ME NE SMIJEŠ POKAZATI DRUGIM LJUDIMA!

Nova Godina. Beč, Prag ili Budimpešta... U hotel smo stigli nešto prije osam sati, ostavljajući za sobom stope osnovnih boja pošto još uvijek ne bejasm o dovoljno pijani da od hodnika napravimo psihodelični mozaik.

– Dvokrevetna soba? – klimnuo sam glavom, čuo poznat glas i zajedno sa svojim platnom utekao iza najbližeg stuba. Moji prijatelj! Kao da su me pratili do Praga, Budimpešte ili Beča. Samo mi oni još fale!

– Nije li to onaj umjetnik što nas je častio jesenas u „Plavom Jahaču“?

– Simpatičan druškan, uvijek spreman da počasti, prijatan, ljubazan... A znate svi kakav je bio prije godinu dana? Jeste da mu je u međuvremenu krenulo...

– Pih! Ruina od čovjeka, ćutljiv, ćudljiv, kao da mu se karakter odjednom promjenio... Nije da se hvalim, ali ja sam mu onaj self help proljetos predložio, tako da...

– Kontam da je sazrio, svima nam se to kad tada desi... ili je naučio da dobro glumi! Ili ga kakva žena za nos vuće! Ili je on pak lažac u čitavoj toj priči. Gdje se ono denuo, mogli smo da popijemo koju...

Ne, nisam bio raspoložen za njihovo društvo večeras. Neznalice. Probisvjeti. Sazrijevanje! Žene! Mijenjanje karaktera, naučene lekcije, samopouzdanje, isprazne floskule samoprozvanih filozofa. Niko nije znao za mog đavla, moje platno, mog duha iz lampe. Moju... ne, obična naklapanja...

Ušli smo u sobu gdje sam napokon mogao da uživam u njenim ćarima. Prvo je otkrila bioskopsku bjelinu i sve sjene što se na njoj ocrtavaše, ali umjesto kauboja što jaše tamo negdje daleko stajala je samo bradata glava, baš poput moje i nos što se savio i otromboljio preko čitavog lica, kao da bezuspješno pokušava da udahne vazduh kroz dvije nesrazmjerene rupice. Zatražio sam da se prekrije. Nisam mogao to više da gledam. Imam i ogledalo za takve stvari. A možda

je samo do mene? Nije valjda da mi se ukus promjenio, možda je do doba dana, možda je do Beča, Budimpešte, Praga... Možda...

– Šta nije uredu? – upitala je.

– Ja ne znam ko si? Da li si đavo, iluzija, nešto treće... – sjeo sam na krevet.

– Samo reci želju... Nahrani se za večeras.

– Već sam jeo... Želim da probam nešto drugo – Uhvatio sam je za ruku, proveo kroz hodnik i predvorje hotela, sve dok se nismo našli na pretpranoj praškoj, bečkoj, budimpeštanskoj ulici...

– Šta to radiš? – škripala je gramofonska proča zalepljena o njena prsa ukrasnim kolaž papirom i stopljena sa plastikom lutke u izlogu.

– Želim da znam ko si? Da li je tvoja veličina proizvod moje mašte? Da li će tvoja veličina, kada pred svijetom otkrijem platno, splasnuti pod hladnoćom tuđih pogleda...

– Ljudsko prokletstvo je što ga nikada ne možeš zadovoljiti – rekla je mirno, ljudskim glasom – Možda su duhovi iz lampe nekad i postojali, ali su zdrobljeni dlakavim stopalima onoga dana kada je majmun sa drveta sišao. Otkrij me!

Stajao sam usred gužve, ispred blago iziritiranih ljudi, kao mađioničar koji je u odsudnom trenutku zaboravio trik. Otkriću platno, mislio sam dok sam gledao lica stanovnika Budimpešte, Praga, Beča... ali to više nisu bili oni. Shvatio sam da sam u Pekingu i da niko ne razumije moje riječi. Ovi ljudi, iako znatiželjni, bili su mi strani. Ovo nije njima namijenjeno. Uhvatio sam ivicu platna, uzdahnuo, ovlaš ga podignuo i nestao. Pljesak je izostao.

Stanovnici Beča, Praga, Budimpešte razišli su se veoma brzo zaboravivši na ovu čudnu epizodu, sve dok na ulici nisu ostale dvije prilike prekrivene istim bioskopskim platnom. Jedna je svirala neku novogodišnju pjesmu, sa zvončićima i praporcima, dok je druga svojim drhtanjem pratila ritam, iako, vrlo vjerovatno, ništa nije čula.

08 — DANTE ZA KUKURIKU

Probudiila me teška lupnjava u vrata. Premda mučen nesanicom i hronično lakog sna, ovi zloslutni noćni udarci nanizali su mi aritmичne hicc bila sve do brade. Mislio sam da ću se ugušiti. Prenuvši se iz početnog šoka tupo sam pogledao u beli ekran lap topa na stolu pored sebe. Bio je beo sa trepćućim kursorom dok se kazaljka zidnog sata ukočila na poslednjoj sekundi pedeset devetog minuta, četvrtog sata posle ponoći. Pogledao sam u telefon. Pokazivao je isto, no savladan šokom od upornog kucanja u vrata u ovo doba nisam obraćao mnogo pažnje na to.

Ko bi sada mogao da me uznemirava? Da li je po sredi neposredna opasnost ili hitan i neodloživ slučaj za onoga ispred vrata? Ili za mene? Šta god bilo, pomislio sam da je jako neuviđajno na ovaj način buditi nekog.

Bauljao sam nećujno do vrata pomislivši da je možda bolje da ovaj ispred pomisli da nema nikog. Ipak znatiželja je savladala oprez te sam krenuvši ka špijunki oštro pitao: „Ko je?“

„Dobro jutro!“ veselo je izgovorio krupni, tamnoputi čovek obrijane, ali očigledno jake brade sa šeširom i dugim sivim mantilom čiji ravan pad je remetio izbačeni stomak.

„Ovde Knez Bob. Referent sektora za kušanje pri Paklu.“ reče čovek ravno kao da izgovara neku svakidašnjost.

Ukočeno sam ga saslušao, a onda se sa zebnjom odmakao od vrata. Otkud sad ovaj ludak? Kao da mi nije dosta muka što za tri sata treba da budem na poslu nakon što sam jedva zaspao nego moram i sa ludacima noću da se bakćem!

„Gospodine, kasno je, ako ste pijani ili Vam je do šale, uveravam Vas da nisam pravi sagovornik. Haj'te Vi polako svojim putem.“

„Stvar je vrlo ozbljna i tiče se Vas.“ reče istim takvim tonom čovek.

„Verujem da jeste, i ako se smesta ne odmaknete od vrata verujete mi da ću pozvati nekog zbog uznemiravanja u ovo doba.“

„Tačnije u minut do pet? Primetili ste da je vreme stalo?“

Kako je mogao znati da su mi satovi stali? Zastao sam u neverici, odmakao se od vrata i dohvatio mobilni sa stola.

„Odmah se udaljite od mojih vrata“ rekao sam probuđeno, „ili zovem pandure“.

„I šta će te im reći? Da Vas uznemirava demon.“ zaceni se sipljivo.

Pogledao sam u telefon gde je i dalje stajalo **04:59**. Rešio sam da pozovem ortaka koji je možda bančio negde u gradu. Pomislio sam da je možda mogao biti od pomoći. Odjednom je iskočilo Knez Bob na ekranu i video poziv. Bio sam siguran da nemam nikog tako upisanog kao što sam bio siguran da ne sanjam. Već zrelo preplašen odlučio sam da se javim.

„Na kraju Vi ste mene zvali.“ Jeknuo je glas čoveka sa šeširom iz špijunke koja se prikazala na ekranu. Bacio sam telefon.

„Eto, je l' mi sad verujete da je slučaj neodloživ?“ nastavi glas iza vrata.

„Šta treba da uradim da odete?“ upitao sam u tiho, misleći da me nije čuo.

„Da me pustite da Vam izložim razlog dolaska, kada ste me već pozvali. Ne morate ni otvarati vrata, možemo i ovako da razgovaramo.“

„Ali ja nikoga nisam zvao.“ odvratio sam zabezeknuto ali uz neznatno olakšanje što je pristao na razgovor sa distance.

„Zar niste baš danas na poslu pomislili da biste i sa Đavolom sarađivali po cenu dostizanja večnosti dok ste gundali naglas pred svima kako više nemate vremena ni motiva za pisanje?“

Izbečio sam jedno oko gledajući ga kroz špijunku i zastao sa disanjem.

„Jesam pomislio, ali možda nisam doslovno to poželio.“

„Meni deluje da ste zatražili pomoć.“ reče čovek ravno. „Treba da budete srećni što sam došao. Nisu svi tako srećne ruke.“

„Ali, šta ja treba da uradim?“

„Da odaberete svoj put od ovog trenutka. Naravno nakon izbora jednog od dva ponuđena puta, nemate mogućnost povratka na drugi. Uostalom, pojedini pisci u pokušaju nemaju mogućnost odabira kao Vi. No, Vaša patnja nešto je intenzivnija, tako da smo se ipak odličili za Vas.

„Patnja? Za čim?“ pitao sam pomalo uvređeno.

„Za onim drugim neizabranim putem. „Da pređem na stvar“ reče važno, „imate mogućnost da od ovog trenutka do smrti....pišete. Ceo život ćete posvetiti tome. Okolina će Vam se podsmevati, porodica i prijatelji prezreti, a slavu ćete doživeti tek nakon smrti. Umrećete sami, ispunjeni gorčinom i nesrećom, ali taj Danteov krug takvog života doneće Vam večnu slavu.“ reče demon oblizujući se zadovoljno.

„Šta je drugi put?“ pitao sam sa neskrivenom zebnjom.

„Bilo šta što poželite. Slava, moć, uspeh na poslu ili pak asketski život... i možda po koja objavljena priča. Ali, nakon smrti bićete potpuno zaboravljeni.

„Po koja objavljena priča?“

„Da. Bavićete se vrlo uspešno nekim drugim poslovima koje sami odaberete, ali ćete uvek želeći da pišete. To je prokletstvo na koje mi ne možemo da utičemo. Doduše, možete imati par izleta u žanru fantastike, čak će Vas neke izdavačke kuće objaviti, posle mnogo muka zbog očiglednog nedostatka talenta, ali će Vam to biti samo hobi. Prolazno lepetanje i kukurikanje, ništa drugo. Kako budete starili tako ćete postajati sve nesrećniji jer ćete postati svesni da Vam je večnost izmakla ispred nosa. Ubistvo ili samoubistvo verovatan je kraj.“

Zastao sam na trenutak, pridržao se dlanovima o vrata u očaju.

„Ali to nije fer“ šapnuo sam.

„To je život pisca u pokušaju bivši mladiću. Ja pak nudim večnost takvima“ reče i iskezi svoje жжжzube.“

„Dobro šta treba da uradim“ upitao sam gotovo sa podsmešljivim očajanjem.

„Da zaokružite i potpišete ovde“, liznu prst pokazujući neki ugovor. Vidite, Vaše ime I prezime kao i Satanino. Ispod su opcije:

a) Dante

b) Kukuriku

Evo i Đavolji štambilj ovde i potpis. Evo doturiću ugovor ispod vrata, reče demon iz žablje perspektive. Doslovne.

„I upamtite, ja nisam ni Vaš Brod uplova u luku Večnosti, a ni Kopitar kojim ćete galopirati poljima Večnosti, ja sam Knez Bob, referent sektora za kušanje!“ sa ponosom na svoj čin izgovori u zanosu debelj i salutira.

„A kako ću znati da me nisi prevario? Šta ako si lažov i običan uterivač večnosti? Uostalom, u oba slučaja ja nemam predstavu o čemu bih pisao. Eno ga ekran celu noć zvrji prazan.“

„Tako što ćeš sesti, potpisati ugovor, zatim napisati priču, o večerašnjem događaju. Test. Skrojiš, na primer, priču, fantastičnu, u šest hiljada karaktera. Svakako imaš ideju sad. Nasmeha se debeli mračno.

Hteo sam da pitam da li može šest hiljada šesto šezdeset šest, ali sam shvatio da je to glupo i da mu tema ipak i nije originalna pa sam zastao.

...

Seo. Zastao. Zaokružio. Potpisao.

Nije bio neki rastanak. Pozdravio me Bob rečima da će odmah po njegovom odlasku moj petao Gološijan da zakukuriče i pokrene kazaljke na pet sati nakon čega ću odmah sesti za lap top i početi da pišem ovu priču.“

Tako je i bilo.

Kukuriku!

05:00

Probudiila me teška lupnjava u vrata. Premda mučen nesanicom i hronično lakog sna, ovi zloslutni noćni udarci nanizali su mi aritmične hice bila sve do brade. Mislio sam da ću se ugušiti.

09 — POD SAĆURICOM SREDA

„Gospodine Sredoje!“, demoni su ga spopadali sa svih strana.

„Marš!“ ritao se i koliko je mogao, ipak je ciljao na slepo, pogađao ih tabanima u sva ona mesta koja bi najviše zbolela. Došlo je dotle da se dalje nije mogao zavući pa je grebao i noktima. Gorko je žalio što svojim drugaricama, kokoškama, nije napravio veću kuću, ili barem da je taj prokleti otvor bio samo malo komotniji.

„Ali gospodine Sredoje, mi smo došli da vas vodimo!“

„Marš kad kažem!“ tog poslednjeg i grlatog demona je bubnuo pravo preko nosa, osetio je kako mu se taban fino odbrecnuo preko nečije grbine na licu.

„Gospodine Sredoje, mi vas zaista moramo povesti“, provirivalo je demonsko oko kroz deru na kokošinju.

„Ajde sad! Nikud ti mene nećeš, takav ćorav!“ siktao je nesrećni Sredoje i bockao oštrim krajem svoje četkice kroz tu rupu, i kroz onu sledeću, i kroz onu tamo, gde god da je kokoškama pirilo preko zime. Premetao je kokošinjac u ježa od stotina bodlji.

Konačno, demoni su se došaptavali i većali pa odlučili da malo odmore. Ne bi li došli do daha.

Smirivao se i on, još uvek je sipljivo huktao. Sredoje da utekne levo, duša mu je terala u desno, sve mu je na nos curkala. Jako se poplašio. Pa su počele i slike da mu iskaču pred oči. Makar što je nije upoznao, setio se i matere svoje, onog popa što ga je polio ladnom vodom, pa čak i oca, iz onog dana kad je bio sasvim trezan pa je samo plakao, sedeo na stepenicama pred kućom i plakao. I grlio malog Sredoja. Sve dok nije shvatio da Sredoje nije kuće, nego dete, njegovo dete pa ga je onda samo gurnuo sa strane i otišao da se napije.

Sredoje kad se rodio, istim je zavio u crno barem pola sela. Onu mušku polovinu. Ime mu je dao popa, oni njegovi baš i nisu marili za još jedno žgepče u avliji, pogotovo mater mu. Namučio ju je svoj-ski, sva se jadona podera po sredini da se i s dušom rastala. Otud on Sredoje. Bio je popa ponosan na tu svoju šalu, posle ju je prepričavao o većim slavama ili kakvim okupljanjima. Sve je šakama razdvajao, prateći priču, pokazivao na šta je tačno mislio. I gde je počesto svraćao, istom merom kao i ranije pomenuti, ožalošćeni. Jer, od tog dana

su poradi sebe morali da idu čak u ono treće selo, a put je bio glibav i nesiguran.

Sredoje, i pored sve one svoje bratije i sestara, on je odrastao sasvim sam. Čim je mogao da malo povuče i radi, odveo ga je seoski moler, manje na zanat a više da mu noću rasteruje miševe i pacove na tavanu, gde ga je poslao da ubuduće spava, a danju da mu vuče lotre i kofe farbi. Ne bude dugo, još ni da Sredoji udari paperje ispod nosa, tek, skrnjači se matori majstor sa lotri, pijan, nego kako, i on, dečarac, krene da pravi svoj zanat čisto od rođene pameti.

Nikad ili vrlo retko da ga je neko oslovio krštenim imenom. A zvali su ga često, kad god bi trebalo šta da se omoluje, izvuče rolja preko soba, kad miš progrize donju ili buđ naruži onu gornju pantljičku. Živopisao je on i stakla, krpio ikone da bi bile bolje nego nove. Ukratko, gde je bilo farbe, tu se negde skrivao i Sredoje. Onda bi on, kad bi ga ko pozvao, sav srećan što su ga se opet setili, hitnuo na glavu onu svoju saćuricu i pozabado kroz nju silne parajcle. Tanke i debele, imao ih je raznih. I od dve vrste jazavca, nadao se i trećoj ali im se putevi nikako nisu ukrštali, jednu od pačijeg pera i četiri načinjene od onih najfinijih dlaka uščupanih srndaću sa prepona. Te

četkice je cenio možda i ponajviše, linija pravih ili krivih, sve bi se davale na odlične. Pri običnim radovima ili gde se četkica mnogo trošila, za te prilike je sam sebi pravio alat. Nedeljom kad osvane blag i topao dan, a s proleća kad bi se raskvocale njegove koke, morao ih je držati, u njegovom zanatu nikad dosta jaja, onda bi se Sredoje opustio i opružio, zavukao koliko je mogao unutar kokošinjca. On je to zvao „čavrljanjima“, nešto kao kad nobles pije čaj popodne, tako bi on, dan ranije, obario starog kukuruza da bude fin i mekan pa bi išao u goste. Kod kokošaka. One bi tada već bile umorne od dugog ležanja i otupele od mraka, a svako, makar bio i marvinče, ume da prepozna mali znak pažnje. On bi ih hranio, sve jednu po jednu, na dva prsta prineto kljunu. One bi bobale, kakoćale zadovoljne i otre-sale krilima. I ne bi se bunile ako bi im on, tu i tamo, možda i iščupao koje perce, koliko da opravi one svagdašnje parajcle.

„Gospodine Sredoje, mi bismo zaista morali da krenemo!“ demoni su se opet uzbudili.

Sredoje, prenut, on je samo uzdahnuo. Dan je osvanuo tako lep, možda i najlepší. Kad se tog jutra probudio, shvatio je... Shvatio je da je ustvari lepo spavati i nikad se više ne probuditi. Vid je odavno pogubio, malo pošto se pozdravio i sa zubima. Pomislio je još, zapitao se, imal' gde a da ja nisam krećio, da barem nisam nakapao malo farbe, koliko da mi je spalo sa četkice. Kad bi razmislio još bolje, pa sve čega se mogao setiti, e baš to je i omolovao, živopisao i zakrećio. Zadovoljan je bio. Rekao je sebi – Sredoje, nema dalje i koga briga ako ima još i više. Lezi te se odmori. Jednu nogu je već vratio na krevet, bilo je da potegne još i drugu pa da usni, kad, neko je zalupao vratima.

I odmah se setio. Sve to je bilo zaključano negde iza malog mozga, gde se čuvaju stvari kojih ne bi da se setiš. Tamo ćute, ćute i još malo ćute dok ne iscvetaju u crnom. Otac ga je lepo upozorio na sve to, još onomad.

„Vidi, Sredoje... Jel' se ti ono zoveš Sredoje? Jeste, tako se zoveš, pričao mi je popa... Vidi Sredoje, ja sam tebi namestio posao. Dobar posao sam ti sredio! Kad se budeš rastajao s dušom, i kad ti budu došli

oni demoni... Svako ima svoje demone. Neko više a neko samo jednog, velikog... Kako god, ja sam dogovorio nešto za tebe! Već sad, pa da ti se nađe kad ti dođe vreme. Onaj četvrti, taj demon, e vidiš s njim sam se dogovorio da on ne dođe... Jel' to važi? On je moj drugar. Eto ti, da imaš nešto po čemu da me se sećaš. I, javi se kad stigneš“.

I, tu mu se otac rastao s dušom. Baš je žvaćkao neke zaboravljene korice hleba, iz saćurice. Ona mu je ispala iz ruku. Mali Sredoje ju je metnuo na glavu, bila mu je velika ali je on sebi ipak rekao da će mu biti taman, i otišao napolje, da se igra s kokoškama. One nisu volele malog Sredoja, kad god bi mu okrenule leđa, čupkao im je repove.

Namah se prepao Sredoje, nije se setio da broji demone! Pa je brojao unatrag i na prste, brojao je i prebrajao, i kako god da je okretao bilo ih je samo tri.

Do tad ga nije primetio, ovaj je spavao. Odmah pored njega, u gnezdu s pola tuceta nasadenih jaja, čučao je petao. Nije voleo tog petla jer je bio drčan. Kao kuće, samo bez zuba. Taj je napadao i

spopadao svakog, živo meso je kljuvao iz butina, makar čoja na pantalonama bila debela i valjana.

Ovaj, petao, kinuo je u snu, otresao perjem i lagano ustao. Prošetao se okolo Sredoja, potom mu stao naspram lica, i opoganio se. Onda se vratio u gnezdo da nastavi gde je stao. I štucnuo je jednom, baš kao da se napio.

„Gospodine Sredoje, mi smo došli... Da vas vodimo! Da slikate! Da vam prodajemo slike! Da budete slavni širom sveta! Da imate brdo para!“

Peti, mumljao je sam za sebe Sredoje. Peti demon. Ako je to peti, onda je...

„Marš tamo! Radim. Stvaram...“ umočio je Sredoje svoj kist od srnećih prepona u petlovu pogan pa je krenuo da izvlači jednu dugu liniju. Sve u krug je ona išla, od jednog do slećeg ugla malog kokošinjca. Kad je nju završio, pljucnuo je, da malo razblaži pa je umočio u jedno starije kokošije govno. Prelivalo se u zelenkastom koliko je bilo od pojedene trave, i u zlaćanom što je kasno popodne slalo kroz dere na kokošinjcu. Demonske oči su virkale kroz svaku od njih, divile se,

čestitale jedna drugoj na vanvremenskom uratku koje se porađao pred njihovim virkajućim očima.

Kad je izvukao i treću liniju, najfiniju pantljiku ikad viđenu, Sredoje se konačno umorio pa je i umro.

Kokošinjac su demoni odmah rastavili, pažljivo, i svaka jedna daska, letva ili kokošije lotre, sve preko čega je Sredoje prevukao svoje poslednje pantljike, one su i dan danas izložene u najcenjenijim galerijama Pariza, Londona i Berlina.

Demone mrtvi Sredoje nije zanimao pa ga je, par dan kasnije, sahranilo selo. O svom trošku. Nisu više mogli da slušaju petla koji je kukurikao povasdan, stojeći na njegovoj lešini.

10 — ARHITEKTE NISU LUDACI

Arhitekte nisu ludaci. Napaćeni geniji koji klize u poremećena stanja su pesnici i slikari, ne arhitekte ili... Zastala je na pola skice i pogledala ka zidovima koje su bili ovenčani porcelanskim planinskim vencima. Oblici i ukrasi desetine šoljica svetlucali su pod svetlom lusteru. Ili keramičari. Spustila je olovku i protrljala oči. Nedaleko od stola, aluminijska folija je bežala sa prozora za koji je bila zalepljena. U procepima koje je ostavljala nazirao se ples susednih zgrada.

Njihale su se u simfoniji cviljenja prozora i vrata, a ponekad i u pratnji škripe cigli. Prah maltera lebdeo je kao razigrane pahulje. Noću je čula žuborenje iz oluka, ali vodu nikada nije videla. Uprkos razigranim pokretima, zgrade se nisu sudarale ili rušile. Uverila se da i njena zgrada pripada neobičnom folkloru, ali ni u jednom trenutku nije osetila bilo kakvo truckanje koje bi ukazalo na pokretljivost. Čak ih je i snimila, onog prvog jutra kada se uverila da ne sanja,

ali na snimku su bile potpuno mirne, kao što bi zgrade i trebalo da budu.

Nepokretne su bile samo one koje je stvarala na papiru. Kako će uopšte da se natera da izađe iz stana? Muža je mogla da zavara, jer je izlazio iz radionice samo da donese novu turu šoljica... Da, tako je, ne mora ni da mrdne. Uskoro će toliko biti šoljica da će jedan pogrešan pokret prouzrokovati lavinu koja će je zatrpati. Nimalo laskav kraj za jednog umetnika, ali će je bar spasiti ludačke košulje. Ili možda samo nekom da se obrati...

„Ne mogu više ovako“, prošaputala je.

„Konačno“, reče nepoznati glas tik pored njenog uveta. Trgnuвши se, skliznula je sa stolice i povuka sa sobom brdašće šoljica. „Počeo sam da brinem da sam ispao iz fazona“, nastavio je glas. Čudan akcenat kakav nikad pre nije čula. Definitivno je pripadao muškarcu ali u isto vreme kao da se nazirao... ženski glas? Čučnula je ispod stola i pažljivo provirila ka dnevnoj sobi. Ekran televizora bio je zamračen, a ulazna vrata zatvorena.

„Hej.“ Još jedan trzaj. I dalje nikoga na vidiku. „Nemoj opet da me ignorišeš. Taman sam se uverio da nisi mentalno zaostala.“ Otpuza-la je do kuhinje ali je tamo ugledala samo svoj preplašeni odraz. „Ne teraj me sad sve ispočetka“, nastavio je uljez da gundā, „pa imam ja i druge mušterije, ne samo tebe.“ Počeo je da kuka, nabrajajući sva-kakve razloge zbog kog bi trebala da mu se ponovo obrati. Razlozi su bili mešavine patetike i ironije i ubrzo je shvatila da je osećaj utrnulosti polako popušta. Strah je nije napustio, pogotovu ne nakon što je otkrila da su sve sobe prazne, da na terasi nema nikoga i da ništa ne visi sa prozora. Odakle li je samo dolazio taj glas? Zastala je blizu jednog prozora i bacila pogled na zgrade. Bile su i dalje nemir-ne. Da nisu progovorile?

„Ako bi bila ljubazna da mi posvetiš par minuta, uveravam te da nećeš zažaliti“, stranac nije odustajao.

„U redu“, rekla je. Što kraće rečenice, što manje informacija, i ako zaključi da je poludela, da pobjegne istog trenutka.

„Hvala bogu. Ne da verujem u boga, ali sam bio spreman da se predstavim kao njegov anđeo da si nastavila da ćutiš.“

„Šta hoćeš?“ procedila je kroz zube. „Počinjem da žalim što sam išta rekla.“

„Da si odmah reagovala kada si videla ples zgrada ne bi sada bila u nervom rastrojstvu.“

„Zbog tebe plešu?“ izletelo joj je znatiželjno pitanje pre nego što je uspela da se zaustavi.

„Ne, već zbog tebe. Ne mogu direktno da se manifestujem na ovoj planeti i ono malo što mogu samo umetnici opažaju. Ali svakome se prikazujem na drugačiji način. Da si fotograf, verovatno bi ti fotografije pevale. Znam, bio sam kod fotografa nedavno, vrlo smešan tip, polio se...“

„Na ovoj planeti? Šta to treba da znači? Ko si ti?“ Njen prvobitni plan da interakciju sa halucinacijom sveda na minimum bio je zaboravljen.

„Zar me nisi čula da se predstavljam? Ili si bila previše zauzeta mlatarenjem po vazduhu da proveriš da nisam nevidljiv?“ Otvorila je usta da se pobuni, ali ju je stranac pretekao. „Ja sam ti neka vrsta trgovca umotvorinama. Pronalazim umetnike s neverovatnim

talentom i nudim im dva izbora. I pre nego što pokušaš da me opet prekineš, znaj da ne odlazim dok se ne odlučiš.“

„Ostaneš i ples će se nastaviti? Da čujem onda.“

„Nudim večni život tvojim delima, da mame uzdahe generacija koje dolaze i budu inspiracija budućim umetnicima. Za uzvrat tražim samo tvoje ime. Ili, da mi daš svoj talenat i kao naknadu za to dobiješ šta god poželiš. Osim drugog talenta, naravno.“

„Moje ime?“ Drugoj opciji nije posvetila ni tren.

„Izgleda da ti je promakao i deo kada objašnjavam da sam iz druge galaksije? Moji gospodari će uskoro osvojiti ovaj zabačeni kutak svemira. Vole umetnost ali sami ne poseduju ni trunku talenta. Zato ganjam umetnike dovoljno lude da ga se odreknu, da bih ih potom preprodavao. Ima i onih koji se odluče za prvu opciju – ta dela prežive invaziju. Ime je mala cena za tu uslugu. Čak i da ga ispišeš na svakom svom delu, garantujem ti da će gospodari biti ubeđeni da je u pitanju neka šara.“

Nije razumela ni reč onoga što je izgovorio. Ali je morala da pokuša; da pristane na dogovor i vidi da li će nestati. Osetila je da je mami da mu preda talenat, ali toga se nikada ne bi odrekle.

„Ime.“

Kao što je i očekivala, nezadovoljno je uzdahnuo.

„Znao sam. Nema veze, muž ti je izabrao drugačije.“

Nalet strepnje poremetio joj je ravnotežu.

„Ali“, pogledom je prešla preko porcelanskih humki, „i dalje ih pravi.“

„Zato što sam mu uzeo talenat, ne želju za stvaranjem.“

Spremila se da ga obaspe pitanjima, ali se zaustavila kada je ugle-
dala zgrade. Trepnula je nekoliko puta. Prizor mirnih zidova izma-
mio je tračak osmeha. Približila se prozoru i skinula foliju. I dalje se
smešeći, posmatrala je zgrade i nebo iznad njih. Šta je ta senka?
Avion. Da, avion. Vratila se crtanju, ali nije mogla da se usresredi na
skicu. Neprestano se okretala ka parčetu neba. Posle nekoliko neu-
spešnih pokušaja da se koncentriše, ustala je i onom istom folijom
prelepila deo prozora koji je gledao na nebo.

11 — IKONOPISAC

„Znam da nisi nigde radio. Mlad si.“

Uživo je mati Serafima strašnija nego što sam zamišljao. Pogurena starica na slabim nogama, a gleda me kao suri orao. Ustuknuo sam, upola pripravan da poverujem u legende o igumanijinoj prozorljivosti i čudesima koja su proslavila manastir.

„Moraš biti dobar kad te je Aleksa doveo.“

Mucavo joj zahvalih na poverenju, a ona samo odmahnu rukom. Oslikavanje ikonostasa je ugovoreno mnogo pre našeg razgovora ali sam i dalje, jednom nogom ukopan, a drugom u bekstvu, osećao da me mati Serafima meri kao da nije data konačna reč.

Aleksa je, iscpirljen od puta, odmah pošao ka manastirskom konaku, gde su nas, ikonopisce, čekale nameštene postelje. Zdravlje mu je bilo urušeno toliko da sam, videvši ga kako se, bled i omršaveo, poštapa na autobuskoj stanici, pomislio da odustanem. Neka igumanija traži druge majstore. Sam ne bih smeo jer mi je znanje o ikonopisanju malo, a razumevanje crkvenih ljudi i njihovih običaja još

manje. Ja ni u Boga ne verujem, nego sam pošao da Aleksi budem pomoćnik, nešto poupt učenog šegрта, tek da ne sedim zaludan, na grbači ocu i materi.

Frizer za pse ima više posla od svršenog đaka Likovne akademije. To sam znao i pre školovanja i postepeno sam napredovao u skrotnosti do stupnja na kom besparicu nisam opažao, ali me je uvek bolelo što niko ne zna niti haje za moj rad.

Aleksa je imao ugled velikog majstora. Svuda su ga, od ruskih lavri do egipatskih *pustinja*, rado primali i izdašno nagrađivali. Predlog da radimo ikonostas došao mi je kao melem. Ipak se tu traži umeće i bliže je mom pozivu od šišanja kerova. Što da se ne okušam?

On nije hteo da sluša o odustajanju. Godinama se nosio sa neurološkim oboljenjem od kog bi mu otkazivale poslušnost čas ruka, čas noga, a bilo je dana koje je, sav uzet, preplakao u krevetu. Pomagao mu je jedino rad. Na skeli, sa četkom u rukama, osećao je da mu vlastito telo pripada. Samo razmišljanje o slikanju je uspešno potiralo bol. U autobusu sam video kako mu se vraća boja u lice, a pre odredišta se oporavio toliko da je bez štapa ušetao u manastir.

Ipak, Aleksa nije bio zdrav čovek. Nije bio snažan ni upola kao ja. Zato je pustio da ga plegnu u konaku, umesto da zajedno prostudiramo rad prethodnika.

„Slobodno uđi u hram“, reče mi mati Serafima. „Gledaj, sve pregledaj, a nipošto nemoj preskočiti isposnicu. Naš zaštitnik se u njoj podvizavao i tamo ti je najvrednije od svega u manastiru.“

Nekoliko sati sam proveo na nogama, diveći se unutrašnosti hrama. Zidove i tavanicu su oslikali prvi među najboljima, tako da je i meni, ravnodušnom prema biblijskim prizorima i po kanonu upisanim licima svetitelja, klecalo koleno i zastajao dah. Zna li Aleksa sa kakvima će nas porediti? Uvio se u manastirske perine, pa sad kunja kao da nije čuo za zavist. Ili za strah.

Ja sam se isprepadao za obojicu, mada nisam mogao da se otremem misli kako su taj trud i vrhunska veština ipak protraćeni na predmetu koji ne dopušta prevelik uzlet mašte. Crkvena umetnost! Zvuči kao da govorim o mirisu grobljanskog cveća.

Posao sa pudlama je pošteniji: ostrižem jadne zverčice, nagrdim ih po gazdinom ukusu i za to primim platu, a njima dlaka opet

poraste, pa nikom ništa. Vremenom mi ruka odrveni, prilagodi se makazama. Boje oko mene izblede ili ja izgubim oko za njih. Krepam kao umetnik, ali mi ostane ljudsko dostojanstvo. Ma kako da ne!

U mračnom raspoloženju izađoh u manastirsko dvorište. Ostalo mi je još da virnem u čuvenu isposnicu, što bih ostavio za sutra da me nije morila znatiželja kakva se to savršenstva mogu skrivati u memljivoj pećini i šta uopšte može da bude bolje od radova koje sam upravo video?

Na kapiji čuh kako se mati Serafima dogovara oko večere.

„Čekaj da vidimo treba li postavljati za obojicu“, dopro mi je do uha staričin glas.

Prvo mi prođe kroz glavu da se Aleksi stanje pogoršalo, te da brinu hoće li imati snage da sedi za stolom, a onda opazih kako igumanija ka meni pogleda. Došlo mi je da se glasno nasmejem. Nisam ti ja, baba, od onih što ne večeraju! Možda nisam majstor za vaš ikonostas, možda ćemo se koliko sutra pozdraviti, ali ću vam večeras biti za trpezom, gladan kao vuk!

*

U isposnicu sam ušao kroz uzan otvor u steni. Uzdrhtalog srca sam kročio u tamu da bih, pri sjaju kandila, video isto što bi mi otkrila i svetlost hiljade buktinja – go kamen, golo ništa.

Ala me je igumanija namestila!

Stadoh uz oltar na kom beše jedna jedina ikona, mutna i strahovito zaprljana. Predstavljala je, mislim, ovdašnjeg podvižnika, mada se pod skorelom prašinom nije razaznao lik. Kraj nogu svetitelju je nezgrapnim, kao ptičija glava krupnim slovima bilo ispisano mah-nito preterivanje: „Ovde je život večni!“ Pazi, molim te! U vlažnoj tmini, kraj truleži koja je, biće, vrednija od svih majstorija!

Spustio sam dlan na ikonu, malo protrljao, a crte lica dobiše poznati oblik. To me seti nastojanja da portretišući na hartiju nanesem šta vidim, umesto da modelu prišivam svoje idealizovane usne ili nos. Protrljah još jednom, osećajući da su mi pod prstima boje tople kao krv.

Još sam mogao da odem. Trebalo je da odem tada, što dalje, bez večere i bez pozdrava. Morao sam da odem, što brže, umesto što sam

opčinjeno zurio u mrlju pod prstima, iz koje je sve jasnije izranjao moj lik.

*

U manastirskom konaku doznah da se moj saputnik, čuveni ikonopisac, ozbiljno razboleo, te da bi se koliko noćas mogao predstaviti. Aleksa, međutim, nije ličio na smrtnika. Pokazivao mi je skice za ikonostas, gorljivo tražeći da ga dovršim sam.

Obećah.

Mati Serafima je stajala uz postelju i osmehnula mi se kao da veli: „Više nemaš kud.“

I ja nisam nigde otišao.

U isposnicu sam se peo samo jednom, nedugo nakon sahrane. Noge su me bolele od stajanja uz ikonostas, a nije mi se mililo da se zavlačim u mrak. Ipak, kada sam otišao, kandilo beše dovoljno da na oltaru pročitam svima znane jevanđeoske reči: „Ko veruje u mene ima život večni.“

Uz ovaj navod je stajala ikona prepodobnog Andreja Rubljova, zaštitnika ikonopisaca. Lepša os svega što se moglo videti u manastiru. Aleksin rad.

12 — POVRATAK

Izmigoljivši kroz mramornu ploču u magličasto jutro, neko se vrijeme zadrži povrh nje lebdeći na tihom povjetarcu. Omiriše zrak, sretan što za sobom ostavlja pljesnivu grobnicu, duboku tamu, ali i još dublji san nalik komi. Pravo je osvježenje već desetu godinu za redom redovno izlaziti van točno na godišnjicu svoje smrti. Naravno, nije mu padalo na pamet, naprosto nije bio vičan tome da dokuči sve te nevidljive mehanizme koji su ga točno u minutu, svaku godinu za redom izvlačili iz mrtvila, ili čega već, i podizali na površinu.

Svaki bi se put prisjetio prvih izvlačenja. Sav zbunjen rekao bi, nije imao pojma kome, jer oko njega nikada nije bilo nikoga; zar opet? kako? zašto?

Tada bi čuo, ili je samo umišljao da čuje nešto kao jeku božanskog glasa; *shvatit ćeš jednog dana, do tada, polako i bez panike, sinko...* Nakon toga došao bi i onaj drugi glas koji mu je ključao um govoreći; *biti ambiciozan i glup najgora je kombinacija, šteta što s tobom nisam*

potpalio vječni plamen, ali takav je protokol, moraš vidjeti svojim očima ono što dolazi... Od tih bi riječi zamalo posrnuo nazad u tamu grobnice. Nekako bi se opravio hvatajući se za vrškove čempresa, govoreći si; cijeli su život ljudi bili ljubomorni na njegov uspjeh i novac. Zato i nakon smrti čuje te odjeke.

Ali evo, već dugo nije razmišljao o tim glasovima.

Razmišljao je o tome kako će sada, u ovo magličasto jutro puno rose i konfuznih misli, kao i svake godine obići svoju kuću. Vidjet će obitelj. Ganut će ga upaljen lumin na frižideru smješten uz njegovu sliku. Pa će kliznut uz stepenice gore na kat, do djece i žene. Utisnut će im svima bešumne poljupce od čega će se kći naježiti i kasnije pričati majci da je ružno sanjala, da joj je bilo jezivo hladno, kao da joj je sjeverac prošao niz kičmu. Sin neće osjetiti ništa. Kao pravi muškarac, pomalo tvrd i neosjetljiv za onostrane dodire.

A onda će se priviti uz leđa žene, još uvijek tople i usnule. Ona će se na to probuditi i nabaciti još jednu deku na sebe, navući vune-ne čarapice, obgrliti se rukama, pogledati na sat i opet zaspati. No

on joj neće dati mira, remetiti će joj san pričama iz vremena dok je bio živ i za njim se vukla slava.

„Doktor zlatnih ruku, sjećaš se mila, tako su me zvali...“, započet će i povući je za nožne prste.

Samo jednom ga je jedan nazvao Mengele, doktor Mengele, ali je on tu uvredu istjerao na sudu, te je ljaga s njegova imena zauvijek isprana.

Sunce se sada malo podiglo i groblje je iz ove visine izgledalo mistično. Križevi i kipovi sjajni od vlage, a zlatna i srebrna slova ukucana na grobne ploče svjetlucava. Obožavao je ovaj čempres. Ne samo zato jer je bio smješten uz njegov grob, nego je nekako znakovito bio najviši na cijelom groblju. To mu je davalo osjećaj moći, podsjećao ga na poziciju kakvu je i za života imao u društvu. Uzdahne na ta sjećanja, pa spuzne dolje niz čempres kao niz baršunast tobogan i sjedne na mramornu ploču. I tada zaniyemi. Njegova slika je oskvrnuta? Nigdje cvijeća? Tek suhi batrljci vire iz vaze pune ustajale i smrdljive vode!

Zar je žena zaboravila na godišnjicu? Gdje su oni kojima je spasio život?

U panici i uzbuđenju pokuša se vratiti u grobnicu, smjestiti se nazad u sanduk, pokriti se tamom i memlom, ali ne uspije. Nekoliko se puta sudari s mramorom i ne dogodi se ništa.

Opet se podigne do vrha čempresa, jer to mu je jedino odlično uspijevalo, da sumanuto jurca gore dolje kao da je to sav smisao ovog jednogodišnjeg izlaza, da razigra svoj fluidni omotač i zamrle misli. A onda se ljutito otisne o njega i sjuri se prema svojoj kući, prema ženi i djeci. „Bogami“, zaprijeti se, „ovaj ćete se put propisno smrznuti. Nema te deke ni vunениh čarapica koje će vam pomoći da se ugrijete.“

Kuća je u daljini spavala. I osim toga, sve drugo je izgledalo isto kao pred godinu dana. Prislonivši se na njena vrata meko utone u unutrašnjost.

Nešto ga zadrži u hodniku. Mirisi. Ali ne oni od hrane, prašine ili pseće dlake, već osjeti promjenu na ljudima. Ovo je i dalje miris njegove kuće, ali ne i živih bića koja je očekivao.

Ostane neko vrijeme prikovan u hodniku nekom nevidljivom silom koja mu ne dopusti da se pomakne dok se u kući najprije ne probude njeni domaćini.

Od dosade je klizio uz zid, između vješalice i ogledala, uz luster, zamišljajući veliki čempres na groblju, jer se tako najbolje rješavao napetosti i razmišljanja o tome što li je krenulo naopako.

Točno u sedam začuo se stampedo niz stepenice, a zatim ih ugleda; dvoje djece, jednog muškarca i jednu ženu; svi nepoznati. Nakon svađe oko kupatila, svi zajedno sjednu za kuhinji stol i tiho navale na jelo. Pridruži im se i on spuznuvši na prazan stolac kao nezvan gost uz miris prepečenog tosta i toplog mlijeka. Tko su ovi, zapita se...

Curica je tražila da se pojača grijanje. Dečko nije tražio ništa osim Nutele i kruha. Majka je navukla vunene čarape i spomenula neobičnu hladnoću.

A otac? On je otvorio novine i čitao. I tada ga je na glas spomenuo. Njega. Virtuoza među liječnicima.

„Pogledaj“, rekao je ženi, „sada je već milijun djece na svijetu uništeno s njegovim eksperimentalnim cjepivom. Naravno, broj će još rasti. Pola čovječanstva postat će trajno deformirano zbog njegovog traljavog poigravanja s virusima i bakterijama. Djeco, imali ste sreće što vaš otac nije vjerovao tom Mengeleu, i nije se dao nasamariti laskavim riječima. Taj najlošiji student generacije i njegove bolesne ambicije. Šteta što nije živ da vidi vlastitu djecu. Njih je prve upropastio kao pokusne kuniće.“

„A što mu je sa ženom?“

„Luta gradom, grobljem, skriva se od svijeta...“

Na te riječi izvrne se prazna stolica u kuhinji, zveknu prozorska stakla, a na groblju zašušti trava. On pokuša još jednom, čvršće pa mekše kliznuti kroz ploču, ali ne uspije. Iako samo to želi, utonuti kroz mramor i zauvijek zaspati. Jurne prema čempresu kao posljednjem utočištu, i uplašeno se omota oko njegova vrha.

Prene ga šušanj dolje pod stablom.

Grumen zemlje poleti prema njegovoj nasmiješenoj slici.

Ni ime upisano zlatnim slovima ne ostane pošteđeno.

13 — SAMOĆA STVARANJA

„Ugasi svetlo u wc-u kada kreneš, tamo nije štedna, ali i da jeste, ugasi.“

„Ne idem nikuda, spavaću ovde.“

„Čoveče, pokušavamo da smanjimo račun za struju. Ti ostaneš celu noć, gledaš pornice, drkaš do jutra i onda si ceo dan kao govno, a ovde smrdi kao na deponiji i računi ostaju astronomski...!“

„Kada bi ostala i ti ne bih morao...“

„Odjebi... „ Vesna ga je prekinula a Ivan se osmehnuo, prvi put tog dana. Ne bi mogao imati seks sa njom ni kada bi pristala, jednostavno ne bi. Bilo bi previše čudno, posle svih tih godina.

Ona ga je gledala sa ulaznih vrata još par trenutaka, nešto nedorečeno je bilo između njih. Video je to u njenim plavim očima, nabrdom čelu, napetim, skupljenim usnama, reči su bile u plućima, klizile polako prema grlu i glasnim žicama, ali nisu stigle do njih. Okrenula je glavu i progutala ih pa zatvorila za sobom ulazna vrata

i nestala u noći i gužvi na ulici koja ju je brzo povukla i sakrila od njegovog pogleda.

Ivan je posmatrao staklena vrata i tok tela ogrnutih jaknama i jesenjim kaputima iza njih, praznog pogleda i misli. Jedan od onih blaženih momenata kada si svestan svega a ne misliš ni o čemu. Ljudi prolaze, automobili bruje, ventilatori na računarima šušte, nepojeđeni burek na malom šanku miriše, njemu pucka u levom uhu, kao da je pod vodom i tone sve dublje...

Udahnuo je duboko prenuvši se iz tog stanja tako sličnog lucidnom snu, iako je bio svestan da nije spavao. Iznenadio se kada je video da je prošao skoro sat kako je Vesna otišla. Možda i jeste spavao?

Mali studio gde su radili njih dvoje bio je veličine četrdeset dva kvadratna metra i imao je tri prostorije; kupatilo sa tušem, toalet, i veliku prostoriju u kojoj se nalazila kuhinja sa šankom i njihovi stolovi sa računarima, monitorima, velikim Vakomovim ekranima za crtanje. Imali su rok, trebali su do nedelje da završe još četiri table

stripa, *grafičke novele*, ispravio ga je Vesnin glas u glavi, danas je petak, još dva dana.

Pre nego što je Vesna otišla imao je plan da nastavi raditi ali sada nije mogao sebe da natera na to. Želeo je da radi nešto drugo ali nije znao šta. Sve što bi mu palo na pamet bilo mu je dosadno i nije vređelo ni toliko truda da razmišlja dalje u tom pravcu. Uskoro je ponovo utonuo u letargiju dok je mali studio tonuo u mrak koji je slaba ulična svetlost pokušavala da ublaži. Misli su se vrtele u istom začaranom krugu. Raditi? Ne... gledati film, ne... roman, ne... kompjuterske igre... izaći napolje? Ispravio se malo u stolici. Ta misao o izlasku iz studija iskočila je iznenada tokom prolaska jednog od krugovaa misli i nije joj mesto bilo tu. Ali opet... zvučalo je ispravno. Telo mu se napelo kao da je dobilo neku novu energiju i jasno je osećao da je to nešto što bi želeo da radi. Da izađe iz studija, hoda gradom, uđe u neki bar, naruči pivo i sedeći za šankom posmatra ljude oko sebe. To je ono što mu je trebalo. Da gleda žive ljude umesto nemaštovitih dvodimenzionalnih likova koje je sam stvarao.

Izašao je.

Magla je pritiskala grad. Hladan, jesenji smog lepio se za lice i mirisao je na paljevinu. Kretao se po trotoaru, vrata uvučenog u podignuti okovratnik, šaka gurnutih duboko u džepove ali očiju otvorenih i uzbuđenih. Posmatrao je ljude. Delovali su mu tako živo dok su žurili tamo-amo, svi sa nekim ciljem, pravcem ili odredištem na umu. Svi su imali svrhu, svi stvoreni sa njom, ali ne celo vreme. Bar je to pomislio nakon što mu je ceo grad ogrnut maglom počeo da liči na nedovoljno izbrisane linije na praznom papiru, a ljudi na dotrajale duhove zarobljene u istom beskrajnom krugu.

Bila je to dosada, znak da je izgubio nit koju je trebalo da prati a koju je njegovo šesto čulo uhvatilo tamo u uredu.

„Nema bega iz začaranog kruga...” prošaputa promukao, hrapav glas na njegovo uho. Ivan se naježio. Glas je bio tako blizu da je osetio govornikov dah na koži vrata. Znao je kome pripada i zato se nije ni pomerio.

„Gospodine Mavro...” prošaputa Ivan. Mogao je pretpostaviti da će ga gospodin Mavro pronaći, ovakve noći su njegove noći.

„Hajde, idemo na piće.“ Reče mu čovek ogrnut starim kišnim mantilom pri tom ga hvatajući za desnu podlakticu usmeravajući ga ka sporednoj uličici.

Bar je bio jedno od onih mesta gde se čovek oseća grešno samo od pogleda na ulazna vrata. Ivan je bio u sličnim barovima uglavnom u društvu Gospodina Mavroa.

„...ali ti nećeš da slušaš.“ Mavro je pričao sa prebacivanjem u glasu i čašom punom vina u ruci. Bila je to ista priča koju je Ivan već čuo ranije. Sedeli su na udobnoj sofi od mekanog, crvenog kašmira. Prostorija u kojoj su sedeli bila je puna tih sofa, i oskudno obučenih muškaraca i žena.

„Ovo nije ono što želim.“ reče Ivan, mehanički.

„Ovo nije sve, to je samo vrh ledenog brega dečko. I ne zavaravaj sebe svi to žele.“ Imao je iskreno lice, gospodin Mavro, lice kome je teško ne verovati. Tamne oči malo skupljene kao i usne. Kao da zadržava deo istine za sebe, jer ne želi da te povredi, jer je previše istine previše bolno.

„Večeras je noć,“ nastavio je „znaš to dobro kao i ja. Izašao si iz tog malog studija kako bih te pronašao jer si već napravio izbor, dečake.“ Nagnuo se sada prema Ivanu a desnom rukom je spustio komad papira ispred njega.

„Došao si da je prodaš meni.“ Na parče papira sada je stavio olovku.

„Večeras, kada si je pogledao na vratima, duboko u sebi si znao da je to zadnji put...“ šaputao je sada Mavro jako blizu Ivanovog uha. „... odluku si doneo davno, znam, više i ne osećaš mnogo. Samo želiš da je ne viđaš više...“ odmaknuo se sada od Ivana i zagledao se u njega uz blagi osmeh. „U redu je, brinuću se dobro o njoj.“ U tom trenutku gospodin Mavro je u Ivanovim očima bio najodvratnije biće na svetu, lji-gavi demon mraka, pijavica duše. Ali bez obzira na to, bio je u pravu. Ivan nije mogao dalje sa teretom koji je nosio. Uzeo je olovku i potpisao.

Kada je krenuo prema izlazu Mavro ga pozva.

„Poslednji pozdrav?“ viknu mu. Ivan se okrenuo i video Vesnu kako stoji pored Mavra. Njegova savršena devojka, jedina njegova kreacija koja ima dušu. Dušu koju je upravo prodao.

Izgledala je setno ali ne tužno. Znala je da ovo dolazi i nije ga krivila. Mahnula mu je rukom u znak pozdrava i on je mahnuo njoj, a potom se okrenuo i izašao.

U ulici ga je čekala limuzina. Njegova limuzina. Okrenuo se prema vratima na koja je upravo izašao ali iza njega je bio samo zid. Nikada više neće moći da stvori nešto slično njoj. Hoće li mu nedostajati, može li on njoj? Nije znao, ali imao je ceo život pred sobom da sazna.